

«بخشنامه»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا ارسال می‌شود

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه ابلاغی شماره ۹۸/۱۵۸۷۱۶ مورخ ۹۸/۵/۱۰، موضوع ابلاغ دادنامه شماره ۶۴ مورخ ۱۳۹۸/۱/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که به موجب آن ماده (۱۹) آیین‌نامه وصول مطالبات غیر جاری مؤسسات اعتباری (ارزی و ریالی) مصوب جلسه مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۰ شورای پول و اعتبار موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۱۸۴۸۴۷ مورخ ۱۳۹۴/۷/۷ از جهت تجویز مسئولیت ضامن در بازپرداخت مطالبات غیرمستقیم ناشی از تسهیلات اعطایی ابطال گردیده بود، بدین وسیله در اجرای مواد (۹۵)، (۱۰۷)، و (۱۱۸) قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، به پیوست تصویر دادنامه شماره ۳۱۷۲ مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۳ دیوان عدالت اداری، متضمن ابطال اطلاق عبارت «غیرمستقیم» در فرم‌های یکنواخت عقود تسهیلات بانکی و لزوم اصلاح مواد مربوط در فرم‌های مزبور مطابق با مفاد دادنامه‌های شماره ۶۴ سال ۱۳۹۸ و شماره ۳۱۷۲ سال ۱۴۰۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، برای استحضار ایفاد می‌گردد.

بر این اساس، مواد زیر از متن فرم‌های یکنواخت عقود مختلف تسهیلاتی از زمان تصویب توسط شورای پول و اعتبار ابطال گردیده و از این رو مؤسسات اعتباری موظفند ضمن پیش‌بینی آثار حقوقی احتمالی ناشی از تسری رأی شماره ۳۱۷۲ به زمان تصویب هریک از فرم‌های یکنواخت عقود اعطای تسهیلات بانکی در دادنامه پیش گفته، از این پس قراردادهای اعطای تسهیلات بانکی را به گونه‌ای منعقد نمایند که مشتری (حسب مورد مستأجر، جاعل، فروشنده، عامل و ...) و ضامن و یا ضامنین با شرط ضمن عقد به طور غیرقابل رجوع به مؤسسه اعتباری اختیار دهند که هرگونه مطالبات مستقیم خود را پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت، از موجودی قابل برداشت هر یک از حساب‌های انفرادی مشتری و یا ضامنین (ریالی و ارزی)، اموال و اسناد آنان نزد مؤسسه اعتباری رأساً و بدون نیاز به حکم قضایی یا اجرایی برداشت نموده و به حساب بدهی مشتری منظور نماید. مشتری، ضامن و یا ضامنین در صورت اقدام مؤسسه اعتباری به شرح یادشده حق هرگونه اعتراض و طرح دعوی را از خود سلب می‌نمایند.

۱- ماده ۱۰ فرم یکنواخت قرارداد فروش اقساطی مسکن موضوع بخشنامه شماره ۹۳/۱۲۰۲۸۵ مورخ

۱۳۹۳/۵/۲

۲- ماده ۱۱ فرم یکنواخت قرارداد فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات، وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل و تأسیسات موضوع بخشنامه شماره ۹۳/۱۲۰۲۸۵ مورخ ۱۳۹۳/۵/۲
ماده ۱۱ فرم یکنواخت قرارداد فروش اقساطی مواد اولیه، لوازم کار و ابزار یدکی موضوع بخشنامه شماره ۹۳/۱۲۰۲۸۵ مورخ ۱۳۹۳/۵/۲

۳- ماده ۱۳ فرم یکنواخت قرارداد اجاره به شرط تملیک موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۴- ماده ۱۰ فرم یکنواخت قرارداد خرید دین موضوع بخشنامه شماره ۰۰/۳۳۲۳۶۰ مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۱

۵- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد مرابحه موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۶- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد مزارعه موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۷- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد مساقات موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۸- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد استصناع موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۹- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد جعاله موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۱۰- ماده ۱۲ فرم یکنواخت قرارداد سلف موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۳۴۷۱۷۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

۱۱- ماده ۱۵ فرم یکنواخت قرارداد مضاربه موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۲۴۹۶۰۱ مورخ ۱۳۹۴/۹/۲

۱۲- ماده ۱۶ فرم یکنواخت قرارداد مشارکت مدنی موضوع بخشنامه شماره ۹۲/۲۰۶۵۴۶ مورخ ۱۳۹۲/۷/۱۱

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع و با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ

۱۳۹۶/۵/۱۶ به تمامی واحدهای آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق و مؤثر به

عمل آید. /۵۷۸۳۱۶۷/فد

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

الهام چیت سازان

حمیدرضا غنی آبادی

۳۸۱۶

۳۲۱۵-۰۲

بیت

تاریخ: ۱۴۰۱/۲/۲۵

شماره: ۱/۹۹۰۰۷۰۵/ج هـ

پیوست: دارد

از: دفتر اجرای احکام هیات عمومی دیوان عدالت اداری

به: بانک مرکزی ج.ا.ا. (اداره حقوقی)

۱۴۰۱/۲/۲۵
سهراب

باسلام و احترام

به پیوست دستور قضایی قاضی محترم اجرای احکام هیات عمومی به انضمام یک نسخه رونوشت دادنامه شماره ۳۱۷۲ مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۳ صادره از هیات عمومی دیوان عدالت اداری ارسال می گردد. خواهشمند است دستور فرمایید نسخه ابلاغ شده این برگ را با قید تاریخ رویت و گواهی مامور مربوطه اعاده فرمایند.

کولیند
سرپرست دفتر شعبه اجرای احکام هیات عمومی

آدرس: تهران بزرگراه شهید ستاری بلوار شهید مخبري نبش خیابان ایران زمین

تلفن: ۰۲۱-۵۱۲۰۵۵۱۳

تلفن: ۰۲۱-۵۱۲۰۰۰

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

بسم الله الرحمن الرحيم

شماره دادنامه: ۳۱۷۲

تاریخ دادنامه: ۱۴۰۰/۱۲/۳

شماره پرونده: ۹۹۰۰۷۰۵

مرجع رسیدگی: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

شاکیان: آقایان یاسر عرب نژاد و خانم لیلا فلاح

موضوع شکایت و خواسته: ۱- ابطال عبارت «غیر مستقیم» از ماده ۱۱ فرم الحاقی (فرم یکنواخت) قرارداد فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات، وسایل حمل و نقل کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل و تاسیسات و ماده ۱۰ فرم الحاقی قرارداد فروش اقساطی مسکن و ماده ۱۱ فرم الحاقی قرارداد فروش اقساطی مواد اولیه لوازم یدکی و ابزار کار جملگی مصوب یک هزار و یکصد و هشتاد و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۴ شورای پول اعتبار موضوع بخشنامه شماره ۹۳/۱۲۰۲۸۵-۱۳۹۳/۵/۲ مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به جهت ابطال ماده ۱۴ آیین نامه وصول مطالبات غیر تجاری موسسات اعتباری مصوب ۱۳۸۸/۷/۱ و همچنین ابطال ماده ۱۹ آیین نامه وصول مطالبات غیر تجاری موسسات اعتباری مصوب ۱۳۹۴/۷/۷

۲- ابطال عبارت «غیر مستقیم» از ماده ۱۳ فرم الحاقی (فرم یکنواخت) قرارداد اجاره به شرط تملیک، ماده ۱۰ فرم الحاقی قرارداد خرید دین، ماده ۱۲ فرم الحاقی قرارداد مرابحه، ماده ۱۲ فرم الحاقی قرار داد مزارعه، ماده ۱۳ فرم الحاقی قرار داد مسابقات، ماده ۵ فرم الحاقی قرارداد استصناع، ماده ۱۲ فرم الحاقی قرارداد جعاله، ماده ۱۲ فرم الحاقی قرارداد سلف جملگی مصوب یک هزار و دو بیست و چهارمین جلسه مورخ

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

و خواسته را خواستار شده اند و در جهت تبیین خواسته به طور خلاصه اعلام کرده اند که:

" مطابق ماده ۲۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰ و تبصره آن بانک مرکزی مکلف گردیده به منظور ایجاد تراضی و عادلانه نمودن قراردادهای یکنواختی را برای هر یک از عقود اسلامی که منجر به اعطاء تسهیلات می شوند تهیه و به تصویب شورای پول و اعتبار برساند. در این راستا فرم های الحاقی (فرم یکنواخت) موصوف در ستون خواسته توسط شورای پول و اعتبار تنظیم و به تصویب می رسد و متعاقب آن بانک مرکزی به موجب بخشنامه های مذکور جهت اجرا به شبکه بانکی کشور ابلاغ می نماید.

به موجب رأی شماره ۱۲۸۵-۱۳۹۴/۱۱/۲۰ هیات عمومی دیوان عدالت اداری، ماده ۱۴ آیین نامه وصول مطالبات سر رسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی) که ناظر بر چگونگی اخذ تضمین و بازپرداخت تسهیلات اعطایی به مشتری بوده و به موجب آن به بانک اختیار می داد قرارداد های اعطای تسهیلات بانکی را به گونه ای تنظیم نماید که ضامن و افراد تحت تکفل وام گیرنده با شرط ضمن عقد بصورت غیر قابل رجوع به بانک اختیار دهند که هر گونه مطالبات خود اعم از مستقیم (تسهیلات اخذ شده) و غیر مستقیم (سایر بدهیهای تسهیلات برنده) را پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت از اموال و اسناد آنها برداشت نماید ابطال گردیده است.

رأی شماره ۶۴-۱۳۹۸/۱/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، عموم ماده ۱۹ آیین نامه وصول مطالبات غیر تجاری موسسات اعتباری موضوع بخشنامه شماره ۹۴/۱۸۷۸۴۷-۱۳۹۴/۷/۷- مدیریت کل مقررات بانک مرکزی که ناظر بر اختیار بانک در برداشت از کلیه حسابها اموال و اسناد مشتری و ضامنین وی در تمامی بدهیهای مستقیم و غیر مستقیم مشتری می بود را مغایر با ماده ۱ قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی مصوب ۱۳۸۶ تشخیص داده بنابراین عموم این ماده را که تجویز می کند مطالبات غیر مستقیم موسسات مالی اعتباری ناظر به سایر بدهیهای تسهیلات گیرنده از ضامن و یا ضامنین که قبلا باز پرداخت آن بدهی را (سایر بدهیهای تسهیلات گیرنده) تضمین

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

نکرده اند اخذ شود، ابطال نموده است. علی ایحال با عنایت به ابطال مواد ۱۴ و ۱۹ آیین نامه های صدرالذکر و لزوم رعایت قاعده عادلانه بودن قراردادها موضوع ماده ۲۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب سال ۱۳۹۰ و با عنایت به قاعده فقهی « نفی غرر » صدور رأی مطابق خواسته های صدرالاشاره مورد استدعاست. "

متن مقررہ های مورد شکایت به شرح زیر است:

" ماده ۱۰ فرم قرارداد فروش اقساطی مسکن و ماده ۱۱ فرم قرارداد فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات، وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل و تاسیسات و ماده ۱۱ فرم قرارداد فروش اقساطی مواد اولیه، لوازم یدکی و ابزار کار:

خریدار به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند که هرگونه مطالبات خود ناشی از این قرارداد را اعم از مستقیم یا غیرمستقیم پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت، از موجودی هر یک از حسابها (ریالی و ارزی)، اموال و اسناد آنان نزد بانک/موسسه اعتباری و یا سایر بانکها و موسسات اعتباری، رأساً و بدون نیاز به حکم قضائی یا اجرایی برداشت نموده و به حساب بدهی خریدار منظور نماید. در صورتی که وجوه به صورت ارزی باشد بانک/موسسه اعتباری آن را به نرخ اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران محاسبه و برداشت می نماید. اقدام بانک/موسسه اعتباری در این خصوص برای خریدار غیرقابل اعتراض و لازم الاجرا می باشد.

ماده ۱۳ فرم قرارداد اجاره به شرط تملیک: مستأجر و ضامن. ضامنین طی عقد لازم به طور غیر قابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۰ فرم قرارداد خرید دین: فروشنده و ضامن. ضامنین به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۲ فرم قرارداد مرابحه: متقاضی و ضامن. ضامنین به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۲ از فرم قرارداد مزارعه و فرم قرارداد مساقات: عامل و ضامن. ضامنین به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۲ فرم قرارداد سلف: فروشنده و ضامن. ضامنین به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۲ فرم قرارداد جعاله: جاعل و ضامن. ضامنین طی عقد خارج لازم به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۵ فرم قرارداد مضاربه: عامل و ضامن. ضامنین طی عقد خارج لازم به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۱۶ فرم قرارداد مشارکت مدنی: شریک و ضامن. ضامنین طی عقد خارج لازم به طور غیرقابل رجوع به بانک/موسسه اعتباری اجازه و اختیار دادند [ادامه ماده فوق الذکر]...

ماده ۵ فرم قرارداد استصناع: مشتری که وکیل بانک در نحوه اجرای قرارداد استصناع دوم است؛ متعهد گردید ضمن نظارت بر مراحل ساخت اموال موضوع این قرارداد، پس از ساخت و تکمیل اموال موضوع این قرارداد، نسبت به تحویل گرفتن اموال از سازنده اقدام نماید. عدم مراجعه مشتری به سازنده جهت تحویل اموال موضوع قرارداد، نافی مسئولیت و تعهد مشتری در پرداخت مطالبات بانک/موسسه اعتباری نخواهد بود و مشتری مسئول جبران تمامی خسارات ناشی از تخلف خود می باشد.

علی رغم ارسال و ابلاغ نسخه دوم دادخواست و ضمائم آن برای طرف شکایت تا زمان رسیدگی به پرونده هیچ پاسخی واصل نشده است.

در خصوص ادعای شاکیان مبنی بر مغایرت مقرره مورد اعتراض با موازین شرعی، قائم مقام دبیر شورای

نگهبان به موجب نامه شماره ۱۰۲/۲۸۸۱۵ - ۱۴۰۰/۹/۲۷ اعلام کرده است که:

" اطلاق اختیار بانک بر اساس مفاد بخشنامه های مورد شکایت که در قراردادهای ذی ربط درج می شود، مبنی بر برداشت مطالبات بانک از موجودی هر یک از حسابها و اموال تسهیلات گیرندگان و ضامنین، در مواردی که شخص

تاریخ:
شماره:
پیوست:

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

اختیاردهنده شرعاً جواز اعطای وکالت یا اختیار به بانک برای برداشت آن اموال جهت تادیه بدهی خود به بانک را نداشته است از جمله مواردی که تسهیلات گیرنده یا ضامنین وجوه اشخاص ثالث را در حساب های بانکی قرار داده اند و امکان عودت آن وجوه از محل دیگر را ندارند و در عین حال عودت آن وجوه لازم است، خلاف شرع شناخته شد. "

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۳ با حضور رئیس و معاونین دیوان عدالت اداری و رؤسا و مستشاران و دادرسان شعب دیوان تشکیل شد و پس از بحث و بررسی با اکثریت آراء به شرح زیر به صدور رأی مبادرت کرده است.

رأی هیأت عمومی

اولاً: قائم مقام دبیر شورای نگهبان به موجب نامه شماره ۱۰۲/۲۸۸۱۵-۱۴۰۰/۹/۲۷ و در رابطه با جنبه شرعی مقررات مورد شکایت اعلام کرده است که: «اطلاق اختیار بانک براساس مفاد بخشنامه های مورد شکایت که در قراردادهای ذیربط درج می شود، مبنی بر برداشت مطالبات بانک از موجودی هر یک از حسابها و اموال تسهیلات گیرندگان و ضامنین، در مواردی که شخص اختیاردهنده شرعاً جواز اعطای وکالت یا اختیار به بانک برای برداشت آن اموال جهت تادیه بدهی خود به بانک را نداشته است از جمله مواردی که تسهیلات گیرنده یا ضامنین وجوه اشخاص ثالث را در حسابهای بانکی قرار داده اند و امکان عودت آن وجوه از محل دیگر را ندارند و در عین حال عودت آن وجوه لازم است، خلاف شرع شناخته شد.» ثانیاً: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری براساس آرای شماره ۱۲۸۵-۱۳۹۴/۱۱/۲۰ و شماره ۶۴-۱۳۹۸/۱/۲۰ با استناد به ماده ۱ قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه های طرح و تسریع در اجرای طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارآیی بانکها مصوب سال ۱۳۸۶ حکم به ابطال مقرراتی صادر کرده است که متضمن اعطای اختیار به بانک عامل جهت رجوع به کلیه حسابهای مشتری و ضامنین و نیز برداشت هرگونه مطالبات اعم از مستقیم

فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا دادنامه

(تسهیلات اخذشده) و غیرمستقیم از اموال آنها بوده‌اند. بنا به مراتب فوق و با عنایت به اینکه عبارت «غیرمستقیم» در فرم‌های تنظیم شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص انواع قراردادهای تسهیلات به شرح مقررات مورد شکایت متضمن احکام مشابه با مقرراتی است که هیأت عمومی دیوان عدالت اداری قبلاً و به موجب آرای صدرالذکر آنها را ابطال کرده است، بنابراین عبارت مزبور در مقررات مورد اعتراض مغایر با ماده ۱ قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانکها مصوب سال ۱۳۸۶ است و با توجه به نظریه شماره ۱۰۲/۲۸۸۱۵-۱۴۰۰/۹/۲۷ فقهای شورای نگهبان مبنی بر خلاف شرع بودن مقررات معترض‌عنه و در اجرای احکام مقرر در تبصره ۲ ماده ۸۴ و ماده ۸۷ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مبنی بر لزوم تبعیت هیأت عمومی از نظریات فقهای شورای نگهبان، اطلاق عبارت «غیرمستقیم» در مقررات مورد شکایت خلاف شرع نیز تشخیص داده می‌شود و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌گردد./

حکمتعلی مظفری

رئیس هیأت عمومی دیوان عدالت اداری